

Ulkomaalaistaustaiset päihdepalvelujen asiakkaina. Kohti yhdenvertaisempaa saavutettavuutta ja vaikuttavuutta, (USVa)

1. Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

1.1. Tutkimushankkeen merkitys suhteessa nykytietämykseen sekä tutkimukselliset lähtökohdat

Koko väestön hyvinvoinnista keskusteltaessa on huomioitava myös Suomessa asuva ulkomaalaistaustainen väestö. Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden päihdeongelmat ja päihdepalvelujen tarpeen ja tarjonnan kohtaamisen haasteet ovat yksi heidän hyvinvointiinsa heikentävästi vaikuttavista tekijöistä. On arvioitu, että ylipäätään vain kolmannes kaikista päihdepalveluja tarvitsevista löytää palvelujen piiriin (Poikonen & Kekoni 2019), ja erityisesti ulkomaalaistaustaisen väestön on arvioitu olevan aliedustettua päihdepalveluissa (Castaneda ym. 2020). Tiedetään, että ulkomaalaistaustaiset päihdepalveluita käyttäneet asuvat useammin suurissa kaupungeissa, ovat keskimäärin hieman suomalaistaustaisia verrokkejaan nuorempia ja useammin miehiä (Kataja & Kuussaari 2023). Tutkimustieto ei kuitenkaan tavoita sitä, mikä on ollut päihdepalvelujen todellinen tarve ja saavutettavuus tai kuinka vaikuttavia päihdepalvelut ovat olleet. Ulkomaalaistaustaiset ylipäätään kokevat saaneensa terveys- ja sosiaalipalveluja riittämättömästi Suomessa ja luottavat koko väestöön verrattuna heikommin tarpeenmukaisten palvelujen saatavuuteen (Kuusio ym. 2020). Keskustelua näistä kysymyksistä on vaikea käydä ja näyttöön perustuvia työmenetelmiä vaikea kehittää ja arvioida, koska luotettava tutkimustieto puuttuu.

Tämä hanke kytkeytyy sosiaali- ja terveystalouden tutkimiseen ja kehittämiseen tuottamalla moninäkökulmaista uutta **tutkimustietoa Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten henkilöiden päihdepalvelujen saavutettavuudesta ja vaikuttavuudesta sekä tutkimustietoon perustuvia välineitä palvelujen kehittämiseen ja tämän myötä ulkomaalaistaustaisten henkilöiden hyvinvoinnin edistämiseen**. Määrällisillä kysely- ja rekisteriaineistoilla saadaan yleistettävää tieteellistä tietoa palvelukokemuksista ja pitkittäisasetelmin tuotettua seurantatietoa palvelujen vaikuttavuudesta. Laadullisilla haastatteluaineistoilla saadaan tietoa subjektiivisista ja kollektiivisista kokemuksista ja merkityksistä, joita päihdepalvelukokemuksiin ja palvelujärjestelmään liitetään. Tutkimuksen ajankohtaisuutta ja tarvetta lisää mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistus 1.1.2023 alkaen. Sen tavoitteena on parantaa päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuutta ja laatua sekä yhdenvertaisuutta, kehittää henkilöstön ammattitaitoa ja edistää erityisesti kaikkein haavoittuvammassa asemassa olevien, kuten maahanmuuttajien, oikeusturvan toteutumista.

Tässä hankkeessa ulkomaalaistaustaisiksi katsotaan Suomessa asuvat henkilöt, jotka ovat syntyneet ulkomailla. Suurimmat taustamaaryhmät ovat entisen Neuvostoliiton alueet, Viro, Irak, Somalia ja entisen Jugoslavian alueet (Tilastokeskus 2023). Päihteet ja ulkomaalaistausta kytkeytyvät erilaisiin yhteiskunnallisiin ja rakenteellisiin ilmiöihin monin tavoin. Päihdeongelmat voivat liittyä mm. vaikeuksiin vastaanottavaan kulttuuriin kotoutumisessa (Horyniak ym. 2016), kokemuksiin rasismista (Stone & Carlisle 2017) tai pakolaistaustaan liittyviin traumakokemuksiin (esim. Cardoso 2018). Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten henkilöiden päihteiden käyttö on tutkimusten mukaan vähäisempää muuhun väestöön verrattuna (esim. Mäkelä & Skogberg

2020; Kataja ym. 2022), mutta maassaoloajan pidentyessä sen on todettu alkavan muistuttaa uuden kotimaan käyttötapoja (Salama 2021). Ulkomaalaistaustaisten henkilöiden päihdeongelman määrittymistä, päihdepalveluihin hakeutumista ja niiden tuloksellisuutta tutkittaessa on hyvä huomioida, että päihdeiden käyttöön liitetään eri kulttuureissa erilaisia merkityksiä ja moraalisia latauksia (Michalak & Trocki 2006; McCann ym. 2016). Ylipäätään käsitykset ja merkityksenannot terveydestä, sairaudesta, parantumisesta ja hoivasta voivat pohjautua erilaisiin uskomuksiin ja arvoihin (Chiatti 2019; Carvajal & Young 2009). Yhtä lailla suomalainen palvelujärjestelmä rakenteineen, käytäntöineen ja toimintapolitiikkoineen voidaan ymmärtää yhteiskunnan arvoihin, asenteisiin ja universaaliksi ymmärrettyihin uskomuksiin pohjautuvana kokonaisuutena, jonka taustalla olevaa paradigmaa ohjaavat kuitenkin länsimaiset käsitykset terveydestä ja hyvinvoinnista (Carvajal & Young 2009). Tämä voi näyttäytyä vieraana ja epäluottamusta herättävänä henkilöille, jotka eivät omassa kokemusmaailmassaan jaa samoja arvoja ja uskomuksia.

Päihdepalvelujen saavutettavuus ja vaikuttavuus

Käytännössä päihdepalvelut läpäisevät koko sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmän. Varsinaisissa riippuvuus- ja päihdepalveluissa päihdehoito mielletään terveydenhuollon toimenkuvaan kuuluvana, kun päihdetyö asettuu sosiaalihuollon alueelle. Tämä hanke tarkastelee palvelujärjestelmää moniammatillisena kokonaisuutena, painottaen sosiaalihuollon näkökulmaa. Käsitteellisesti hanke keskittyy päihdepalvelujen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden määrittämiseen, merkityksellistämiseen ja mallintamiseen.

Saavutettavuus: Yhdenvertainen päihdepalvelujen saavutettavuus voidaan jakaa viiteen ulottuvuuteen. *Institutionaalinen saavutettavuus* viittaa siihen, että palveluihin pääsy on lainsäädännön ja viranomaistoiminnan osalta joustavaa ja tarkoituksenmukaista. *Informatiivinen saavutettavuus* korostaa palveluista olevan tiedon saatavuutta riittävän ymmärrettävässä muodossa. *Taloudellisella saavutettavuudella* tarkoitetaan sitä, että resurssien puutteista huolimatta palveluihin päästään. *Fyysinen saavutettavuus* korostaa palvelujen piiriin pääsyä mahdollisista liikuntakyvyn tai välimatkojen tuottamista rajoitteista huolimatta. *Kokemuksellisella saavutettavuudella* tarkoitetaan sitä, miten päihdepalvelut koetaan; estävätkö esimerkiksi päihdeongelmaan liittyvä häpeä tai luottamuspuula järjestelmää kohtaan palveluihin hakeutumisen. (Poikonen & Kekoni 2019.) Maahanmuuttajien päihdepalvelujen tarpeen ja palvelujen kohtaamattomuus on tunnistettu useissa kansainvälisissä tutkimuksissa (esim. Jaworski ym. 2016; Kagotho ym. 2020), mutta Suomen näkökulmasta aikaisempaa tutkimusta ei toistaiseksi ole. Tässä hankkeessa päihdepalvelujen saavutettavuutta tarkastellaan sekä maahanmuuttajien että päihdetyön ammattilaisten näkökulmasta hyödyntäen edellä esitettyä viittä ulottuvuutta. Tämä lähestymistapa tuottaa kansainvälisestikin hyödynnettävää tietoa palvelujärjestelmän saavutettavuuden kehittämiseen.

Vaikuttavuus: Sosiaali- ja terveystalouden palvelujen vaikuttavuuden tarkastelussa aitoja syy-seuraussuhteita on hankalaa tavoittaa, sillä palvelutarpeen muotoutumiseen ja palveluihin vaikuttavat tekijät ovat monimutkaisia. Lisäksi aikajänne tuo mukanaan useita väliin tulevia tekijöitä. Vaikuttavuutta voidaan kuitenkin lähestyä mallintamalla se neljästä elementistä muodostuvana vaikutusketjuna (IOOI-ketju): *Panokset* voidaan ymmärtää laajasti esim. työnä, rahana, materiaalina, aikana, oikeuksina, sopimuksina, osaamisena, ideoina, kontakteina ja yhteistyöverkostoina. *Tuloksilla* viitataan sellaiseen tehtyyn työhön, esim. interventioihin, joka on

jollain tavalla mitattavissa, ja ilmenee *vaikutuksina* eli konkreettisina muutoksina ihmisen käyttäytymisessä tai yhteiskunnan rakenteissa. *Vaikuttavuus* tarkoittaa laajempaa myönteistä kehitystä yhteiskunnallisen hyödyn, ihmisten hyvinvoinnin tai terveyden ja toimintakyvyn tasolla. (esim. Heliskoski ym. 2018.) Suomalaisessa kontekstissa päihdepalvelujen vaikuttavuutta ei ole aikaisemmin tarkasteltu ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osalta, mutta koko väestön tasolla sitä on tutkittu kustannusvaikuttavuuden (Rautiainen 2021) ja inhimillisen vaikuttavuuden (Ekqvist 2021) näkökulmista. Tämä hanke tuottaa uutta tietoa Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten henkilöiden päihdepalvelujen vaikuttavuudesta erityisesti inhimillisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Tutkimuksessa sovelletaan vaikuttavuusketjun elementtejä keskittyen sekä subjektiivisiin kokemuksiin että palveluja käyttäneiden hyvinvoinnin pitkittäisseurantaan.

1.2. Tutkimuskysymykset ja hypoteesi(t)

Hankkeen tutkimuskysymykset (RQ) ovat seuraavat.

1. Miten päihdeongelma ja sen hoito määrittyvät ja merkityksellistyvät ulkomaalaistaustaisten ja päihdetyön ammattilaisten näkökulmista? Onko merkityksellistämisen tavoissa eroja ja jos on, niin millaisia ne ovat? (WP2, WP4)
2. Mitkä tekijät parantavat päihdepalvelujen saavutettavuutta ja mitkä tekijät heikentävät sitä ulkomaalaistaustaisten ja päihdetyön ammattilaisten näkökulmista? Miten päihdepalvelujen saavutettavuutta voidaan parantaa palvelujen kynnyksellä ja palvelusuhteen alussa? (WP1, WP2, WP5)
3. Mitkä tekijät edistävät ja mitkä heikentävät asiakkaan hyvinvointia ja palveluille asetettujen tavoitteiden saavuttamista ulkomaalaistaustaisten ja päihdetyön ammattilaisten näkökulmista? Miten päihdepalvelujen vaikuttavuutta voidaan parantaa? (WP3, WP4, WP5)

1.3. Tutkimuksen avulla syntyvät tutkimustulokset ja niiden tieteellinen vaikuttavuus, mahdollisuus tieteellisiin läpimurtoihin ja tutkimuksen uudistumiseen

Hanke tuottaa uutta monitasoista ja moninäkökulmaista tutkimustietoa ulkomaalaistaustaisten henkilöiden päihdepalvelujen saavutettavuudesta ja vaikuttavuudesta. Tutkimuksella on uutuusarvoa, koska aikaisempaa tutkimustietoa aiheesta suomalaisessa kontekstissa ei ole. Suomen demografinen rakenne, päihdekulttuuri sekä päihdepalvelujärjestelmä yhdistelmänä tuottaa saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen muotoja, jotka toisessa kontekstissa muotoutuvat eri tavoin ja näin luo mahdollisuuden maiden välisiin kiinnostaviin vertailuasetelmiin. Menetelmällisesti hanke testaa päihdepalvelujen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden mittaamista laajalla otteella. Tutkimuksessa sovellettavilla käsitteillä saadaan haltuun päihdepalvelujen merkitys myös ajalta ennen niiden piiriin tuloa/löytämistä ja toisaalta pitkälle sen jälkeen. Tulokset hyödyntävät muun ulkomaalaisten henkilöiden kanssa tehdyn sosiaalityön saavutettavuuden ja vaikuttavuuden mittaamista ja arviointia koskevaa tutkimusta. Tieteenalan osalta hanke tuo lisäarvoa erityisesti monialaisen sosiaalityön alueelle, mutta tulokset tuovat näkökulmaa myös kansanterveystieteen, sosiologian, antropologian tai yhteiskuntapolitiikan

tutkimukseen. Hanke tuottaa näin ollen vahvan määrällisen ja laadullisen perustietopohjan, joka osaltaan täyttää ja osaltaan osoittaa uudet tiedon aukot. Hanke kokoaa yhteen Suomessa aihepiirin kannalta keskeiset asiantuntijat luoden verkoston, joka mahdollistaa sujuvan tiedonvaihdon ja kontakteja uusien tutkimus- ja kehittämishankkeiden kehittelyyn. Lisäksi hankkeella on käytännöllisiä vaikutuksia. Hankkeen tuottaman tutkimustiedon pohjalta luodaan toimintatapoja ja työkaluja maahanmuuttajayhteisöjen tiedonsaannin parantamiseen, päihdetyön ammattilaisten ammattitaidon kehittämiseen sekä päihdepalvelujen tarpeen tunnistamiseksi ja puheeksiottoon, asiakkaan ja palvelujärjestelmän välisen rajapinnan selkiyttämiseksi ja päihdetyön tuloksellisuuden ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

1.4. Haun erityistavoite painoalueiden mukaan

Hankkeen tavoitteet asettuvat kaikkiaan neljälle rahoituksen painoalueelle: Tutkimus tuottaa tietoa 1) palvelujärjestelmässä tehtävän päihdetyön kehittämiseen nostamalla esiin niitä järjestelmän katvealueita ja kehittämiskohtia, jotka estävät ulkomaalaistaustaisten päihdepalvelujen toimivuutta. 2) Sosiaalityön vaikuttavuuteen hanke tarttuu tarkastelemalla päihdepalvelujen vaikuttavuutta sekä pitkittäisotteella että päihdetyön ammattilaisten ja ulkomaalaistaustaisten subjektiivisista ja kollektiivisista näkökulmista. Johtuen riittävän kielitaidon puutteista, pakolaistaustaan liittyvistä traumakokemuksista tai luottamuksen puutteesta viranomaisiin ulkomaalaistaustaiset henkilöt ovat päihdepalvelujen piirissä 3) erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita. Kaiken kaikkiaan hanke lähestyy tutkimusaihettaan 4) asiakkaan osallisuutta ja toimijuutta päihdepalveluissa vahvistaen korostaen asiakkaan omaa arviota hyvinvoinnistaan ja sen tunnustetuksi tulemistä palvelujärjestelmässä.

2. Toteutus

2.1. Työsuunnitelma ja aikataulu

Hanke tuottaa yhdessä laajan, yleistettävän ja samalla syvempiä sosiaalisia merkityksiä käsittävän tietoperustan, joka tuo näkyviin ulkomaalaistaustaisten ja päihdepalvelujen välisen suhteen kokonaiskuvaa seuraavan viiden työpaketin (WP) avulla.

WP 1) Palvelujen käyttö ja palvelukokemukset -työpaketti avaa päihteitä riskialttiisti käyttävien ja päihdeongelmista kärsivien maahanmuuttajien sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöä ja palvelukokemuksia kansallisella kyselytutkimuksella. (RQ2)

WP 2) Saavutettavuuden subjektiiviset kokemukset -työpaketti tarkastelee päihdepalvelujen saavutettavuuden määrittymistä maahanmuuttajien ja päihdetyön ammattilaisten näkökulmasta laadullisilla haastatteluaineistoilla. (RQ1, RQ2)

WP 3) Palvelujen rooli elämäkaarella -työpaketissa selvitetään päihde- ym. sosiaali- ja terveystalvelujen yhteyksiä päihteitä ongelmallisesti käyttävien maahanmuuttajien hyvinvointiin ja toimintakykyyn pitkittäisellä rekisteriseurannalla. (RQ3)

WP 4) Palvelujen laatu ja tuloksellisuus -työpaketti tarkastelee laadullisin haastatteluin maahanmuuttajien ja päihdetyön ammattilaisten käsityksiä siitä, miten hyvin/heikosti palvelut onnistuvat tavoittamaan niille asetetut odotukset ja tavoitteet. (RQ1, RQ3)

WP 5) Käytäntötyöpaketissa jalostetaan neljässä edellisessä työpaketissa tuotettu tutkimustieto työkaluiksi ja menetelmiksi, jotka jalkautetaan ja juurrutetaan palvelujärjestelmän ja maahanmuuttajayhteisöjen toimijoiden käyttöön. (RQ2, RQ3)

Tutkimusrahoitusta haetaan ajalle 1.9.2023 - 31.8.2025. Työvaiheet toteutetaan seuraavan taulukon mukaisesti.

Työvaiheet (kk)	2023		2024						2025			
	9-10	11-12	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	1-2	3-4	5-6	7-8
WP1: Palvelujen käyttö ja palvelukokemukset												
FinMonik-kyselyaineiston tilastolliset analyysit												
Artikkelikäsitteilykirjoitukset 1 ja 2						1				2		
WP2: Saavutettavuuden subjektiiviset kokemukset												
Haastatteluaineistojen keruu												
Aineistojen analysointi												
Artikkelikäsitteilykirjoitukset 1 ja 2								1			2	
WP3: Palvelujen rooli elämäntapailla												
FOLK-rekisteriaineiston tilastolliset analyysit												
Artikkelikäsitteilykirjoitukset 1 ja 2					1					2		
WP4: Palvelujen laatu ja tuloksellisuus												
Haastatteluaineistojen keruu												
Aineistojen analysointi												
Artikkelikäsitteilykirjoitukset 1 ja 2							1			2		
WP5: Käytäntötyöpaketti												
Tiedon ja tutkimustulosten kokoaminen työpaketeista												
Digitaalisten oppaiden pilotointi												
Oppaiden lanseeraus ja jalkauttaminen												
Kaikkia työpaketteja koskevat työvaiheet												
Hanketta käsittelevät seminaarit												
Koostartikkelin kirjoittaminen & politiikkasuositukset												

2.2. Tutkimusaineisto (data ja materiaali), tutkimusmenetelmät ja tutkimusympäristö

Hankkeessa hyödynnetään seuraavaa neljää aineistokokonaisuutta:

Aineisto 1: *Ulkomailla syntyneiden hyvinvointitutkimus (FinMonik, 2018–2019)* on THL:n toteuttama satunnaisotannalla valittujen Suomessa asuvien ulkomailla syntyneiden kyselytutkimus, joka toteutettiin 18 eri kielellä (vastausprosentti 53, N=13 650). Verrokkina käytetään THL:n *Kansallista terveystutkimusta, hyvinvointi- ja palvelututkimusta* (FinSote, 2017–2018) (vastausprosentti 45, N=26 422). Aineistot tuovat tutkimusaiheen kannalta oleellista määrällistä tietoa siitä, miten ulkomaalaistaustaiset kokevat palvelujen saavutettavuuden. **Menetelmät:** Hankkeessa keskitytään muuttujiin, jotka koskevat sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöä, koettua palvelujen tarvetta ja palvelukokemuksia (saavutettavuus, riittävyys, sujuvuus, vuorovaikutus, mahdollisuus tulkin käyttöön). Näitä tarkastellaan päihde- ja riskialttiisti käyttävien tai päihdeongelmista kärsivien vastaajien osalta (joko vähintään kerran kuussa tapahtuva humalajuominen tai AUDIT C -mittarilla mitattu riskikäyttö). Aineistot on linkattu hoitorekisteri HILMO:on, jonka avulla saadaan tieto niistä vastaajista, joilla on todettu päihdeongelma (seuraavin indikaattorein mitattuna: päihdediagnoosi, toimenpiteet, ICPC2-käytäntöluokitus ja avoterveydenhuollon palvelumuoto). Aineistoa analysoidaan tilastollisin monimuuttujamenetelmin, kuten logistinen predicted margins -menetelmä ja logistinen

regressiomalli. **Työpaketit, työryhmä ja tutkimuskysymykset:** Tutkimus toteutetaan työpaketissa 1, jonka työryhmän muodostavat Kati Kataja (UEF), Natalia Skogberg (THL) ja Hannamaria Kuusio (THL). Tutkimustulokset vastaavat palvelujen saavutettavuutta käsittelevään tutkimuskysymykseen 2.

Aineisto 2: *Tilastokeskuksen rekisteripohjaiset FOLK-aineistot* kuvaavat koko Suomessa asuvan väestön työllisyys- ja ammattitasemaa, tuloja, sosiaalietuuksia, koulutuspolkuja ja perherakennetta vuosittain alkaen 1987. Väestörekisteriin pohjautuva muuttotietojen aineistomoduuli (FOLK-muutto) mahdollistaa myös ulkomaalaistaustaisten henkilöiden sosioekonomisen hyvinvoinnin seurannan vuodesta 1983 lähtien. Lisäksi nämä INVEST tutkimuskeskuksen ja lippulaivan käytössä olevat aineistot on linkattu sekä hoitorekisteri HILMO:on että Kelan sairauspäivä- ja kuntoutusrahan rekisteritietoihin, jotka avaavat monipuolisen pitkittäiskuvan väestön hyvinvoinnista päihdeongelmallisesti käyttävien osalta mahdollistaen päihde- ja muiden palvelujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta pitkän aikavälin mittakaavassa. **Menetelmät:** Hankkeessa seurataan 10 vuoden ajan päihdeongelmista kärsivien henkilöiden sosioekonomista hyvinvointia ensimmäisen hoitojakson jälkeen vertailemalla ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten henkilöiden tilannetta. Keskeisiä mittareita ovat työllisyys-, työttömyys-, työkyvyttömyysjaksot, toimeentulotuen asiakkuus ja koulutukseen osallistuminen sekä HILMO:on rekisteröidyt tiedot (ks. päihdeongelman indikaattorit ed. aineiston kuvauksessa). Sekvenssianalyysimenetelmillä (sequence analysis) kuvataan mahdollisia eroja ulkomaalaistaustaisen ja suomalaistaustaisen väestön palvelun käytön ja sosioekonomisen hyvinvoinnin pitkittäisissä kehityspoluissa. Tapah- tumahistoria-mallien (event history analysis) avulla tarkastellaan eroja seuraavaan päihdehoito- jaksoon tai työelämään osallistumiseen/paluuseen kuluneessa ajassa. **Työpaketit, työryhmä ja tutkimuskysymykset:** Tutkimus toteutetaan työpaketissa 3, jonka työryhmän muodostavat Irene Prix (TY, INVEST), Kristiina Kuusaari (THL), Marke Jääskeläinen (THL) ja Kati Kataja (UEF). Tutkimustulokset vastaavat palvelujen vaikuttavuutta käsittelevään tutkimuskysymykseen 3.

Aineisto 3: *Päihdepalvelujen ammattilaisten ryhmähaastattelut* (yhteensä 4-5 focus group ryhmää eri puolilta Suomea). Ulkomaalaistaustaisten päihdepalvelujen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kysymyksiä tarkastellaan ryhmähaastatteluilla, joita kerätään päihdepalveluja tarjoavissa yksiköissä. Haastateltavilta ei lähtökohtaisesti edellytetä kokemusta ulkomaalaistaustaisten asiakkaiden kohtaamisesta, sillä haastatteluilla kartoitetaan myös vallitsevia asenteita ja uskomuksia, jotka liittyvät ulkomaalaistaustaisten henkilöiden päihdepalvelujen asiakkuuteen. Ryhmähaastattelut mahdollistavat kollektiivisen ymmärryksen tavoittamisen siitä, millä tavalla ulkomaalaistaustainen asiakas löytää palveluihin ja kiinnittyy yhteistyösuhteeseen, miten yhteinen ymmärrys päihdeongelmasta ja tuen tarpeesta muodostuu ja mitkä seikat tukevat asiakkaan kuntoutumista. Aineisto tuo hankkeeseen palvelujärjestelmän ja päihdetyön ammattilaisten näkökulman ulkomaalaistaustaisten päihdepalvelujen saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen. **Menetelmät:** Äänitetty haastatteluaineisto litteroidaan ja analysoidaan laadullisin analyysimenetelmin, kuten temaattinen sisällönanalyysi, kriittinen diskurssianalyysi ja narratiivinen analyysi. Haastattelurunko luodaan ja analyysiä jäsennetään saavutettavuuden ulottuvuuksia (Poikonen & Kekoni 2019) sekä vaikuttamisketjun elementit (Heliskoski ym. 2018) huomioiden. **Työpaketit, työryhmä ja tutkimuskysymykset:** Tutkimus toteutetaan työpaketeissa 2 ja 4, ja sen toteuttamisesta vastaavat analysoinnista vastaavat Taru Kekoni (UEF) ja Emmi Kauppila (A-klinikkasäätiö). Aineisto tuottaa tietoa ammattilaisnäkökulmasta päihdepalvelujen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kollektiivisista merkityksistä ja vastaa tutkimuskysymyksiin 1, 2 ja 3.

Aineisto 4: *Maahanmuuttajayhteisöjen avainhenkilöiden yksilöhaastattelut* (20-25 haastattelua). Hankkeessa haastatellaan ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, joilla on keskeinen luottamusasema yhteisössään tai jotka haluavat jakaa omansa/läheisen palvelukokemuksen tutkimuskäyttöön, kuten kokemusasiantuntijoita, kulttuuritulkkkeja, uskonnollisten yhteisöjen avainhenkilöitä, järjestöaktiiveja yms. Heillä on kootusti tietoa oman yhteisönsä näkemyksistä siitä, miten saavutettavana tai toimivana suomalainen päihdepalvelujärjestelmä näyttäytyy. Aineistolla saadaan tavoitettua tärkeää, mutta helposti piiloon jäävää maahanmuuttajanäkökulmaa päihdepalvelujen saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen. **Menetelmät:** Haastateltavien tavoittamisessa hyödynnetään hankkeen monikulttuurisia yhteisöjä ja verkostoja. Koska haastattelut tehdään haastateltavien äidinkielellä, tutkimusavustajiksi rekrytoidaan eri taustoista olevia maahanmuuttajataustaisia Diakin Yamk-opiskelijoita (5-6 kpl), jotka suorittavat haastattelut ja kääntävät aineiston kirjalliseen muotoon suomeksi tai englanniksi. Aineisto analysoidaan laadullisin analyysimenetelmin, kuten temaattinen sisällönanalyysi, narratiivinen analyysi tai kehysanalyysi. Haastattelurunko luodaan ja analyysiä jäsennetään saavutettavuuden ulottuvuudet (Poikonen & Kekoni 2019) sekä vaikuttamisketjun elementit (Heliskoski ym. 2018) huomioiden. **Työpaketit, työryhmä ja tutkimuskysymykset:** Tutkimus toteutetaan työpaketeissa 2 ja 4. Aineiston keruun koordinoinnista, analyysistä ja raportoinnista vastaa Marja Katisko (DIAK), työryhmässä ovat mukana Kati Kataja (UEF) ja tutkimusavustajat (DIAK). Aineisto tuottaa tietoa päihdepalvelujen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden sosiaalisista merkityksistä maahanmuuttajanäkökulmasta ja se vastaa tutkimuskysymyksiin 1, 2 ja 3.

Kehittämistyö: Tutkimuksen tuottama tutkimustietoperusta toimii pohjana kehittämis- ja juurruttamistyölle, joka käynnistyy tutkimuksen alkuvaiheessa. Hankkeessa toteutetaan *maahanmuuttajayhteisöille suunnattu digitaalinen opas* tutkimusosioiden tuloksista keskittyen erityisesti päihdepalvelujen saavutettavuuteen. Oppaan yhteyteen toteutetaan maahanmuuttajayhteisöjen kanssa työskenteleville ammattilaiselle *käytännön työkalut päihteiden puheeksiottoon*. **Työpaketit, työryhmä ja tutkimuskysymykset:** Kehittämistyö toteutetaan työpaketissa 5 ja se tuottaa samalla vastauksia päihdepalvelujen saavutettavuuden ja vaikuttavuuden kehittämiseen liittyviin tutkimuskysymyksiin 2 ja 3. Kehittämistyöstä vastaa Ahmed Mowlid (A-klinikkasäätiö).

Tutkimusympäristöt

Hanke toteutetaan Itä-Suomen yliopiston (UEF), Diakonia-ammattikorkeakoulun (DIAK), A-klinikkasäätiön, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja Turun yliopiston (TY) yhteistyönä. Hankkeen hallinnoijana toimii UEFin yhteiskuntatieteiden laitos (Kuopio). Lisäksi hanke kuuluu osana BOMOCULT-tutkimusyhteisöön (UEFin Kulttuurien kohtaamisen, liikkuvuuden ja rajojen profiilialue). Diakonia-ammattikorkeakoulu profiloituu monikulttuurisuuden asiantuntijuuden sosiaali- ja terveysalan korkeakouluna ja tutkimusympäristönä, jossa kansainvälisyys ja globaalisuus toimivat läpileikkaavana teemana. A-klinikkasäätiö on päihteiden ja erilaisten addiktioiden asiantuntijaorganisaatio, joka keskittyy toiminnassaan kotimaiseen ja kansainväliseen tieteelliseen tutkimukseen, digitaalisiin palveluihin sekä kohtaavaan työhön. THL:n Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus -tiimi, Tupakka ja päihteet -tiimi sekä horisontaalinen monikulttuurisuuden asiantuntijaryhmä MONET ovat tutkimusympäristöinä erikoistuneita ulkomaalaistaustaisten hyvinvointiin ja päihdepalvelujärjestelmään liittyviin kysymyksiin. Turun yliopiston INVEST-lippulaiva (eriarvoisuuden, interventioiden ja uuden hyvinvointiyhteiskunnan tutkimuskeskus) tarjoaa hankkeelle koko väestön kattavan

rekisteriaineiston ja sen analysointiin liittyvän osaamisen. Hankkeessa osallistetaan aktiivisesti maahanmuuttajataustaisia sidosryhmiä. Hanketyöryhmässä on mukana ulkomaalaistaustaisia toimijoita tutkijoina, kehittäjinä ja tutkimusavustajina. Maahanmuuttajayhteisöt ja päihdetyön ammattilaiset ovat tiiviisti mukana myös aineistojen keruun sekä kehittämisen suunnittelun ja pilotoinnin osalta. Lisäksi tutkimuksen tuloksia esitellään eri yhteisöissä ja verkostoissa, joissa on ulkomaalaistaustaisia toimijoita ja päihdepalvelujen ammattilaisia, esim. PALOMA-verkosto (pakolaistaustaisten asiakkaiden mielenterveyden parissa työskenteleviä ammattilaisia ja asiantuntijoita kokoava verkosto) ja Hadiya-kumppanuusverkosto (ks. yhteistyötahot).

Tutkimushankkeen aikaansaannokset

Hanke tuottaa tietoa useassa muodossa ja tutkimustulosten pohjalta syntyneet tuotokset jäävät palvelemaan niin tiede-, ammatti- kuin suurta yleisöä.

Julkaisut: Kaikkiaan 9 julkaisua (tutkimustyöpaketeista 1-4 kustakin kaksi julkaisua sekä 1 kaikki tulokset kokoava kooste kehittämisnäkökulmasta). Artikkeleja tarjotaan Open access -mahdollisuuden tarjoaviin lehtiin, joista sopivia kv-lehtiä ovat esim. International Social work, Ethnicity & Health ja Drugs: Education, Prevention & Policy. Kotimaisia sopivia lehtiä ovat Yhteiskuntapolitiikka, Janus, Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti ja Tiimi.

Politiikkasuositukset: 2 politiikkasuositusta päätöksenteon ja kehittämisen tueksi erityisesti Vantaan ja Keravan hv-alueelle, mutta myös muille päihdepalveluja tarjoaville tahoille (1 päihdepalvelujen saavutettavuudesta ja 1 vaikutusketjun vaiheista päihdetyön toimijoille).

Puheenvuorot ja seminaarit: Hankkeen tuloksia esitellään tieteellisissä ja ammatillisissa konferensseissa ja seminaareissa, kuten Päihdepäivät, Siirtolaisuusinstituutin tutkijaseminaari, Alkoholi-, huume- ja rahapelitutkimuksen seuran seminaari, Sosiaalityön tutkimuksen päivät ja Vaikuttavuuden tutkimuksen päivät.

Käytännön työkalut: Digitaalinen opas maahanmuuttajataustaisille päihdepalvelujen saavutettavuudesta sekä heitä työssään kohtaaville päihteiden puheeksiotosta.

2.3. Riskien arviointi ja vaihtoehtoinen toteutustapa

Sensitiivisenä aiheena ulkomaalaistaustaisen väestön päihdepalvelujen tarpeen ja käytön tutkimiseen liittyy erilaisia riskejä. Luottamuksen luominen maahanmuuttajayhteisöihin, erityisesti haastattelujen keruussa, voi osoittautua haastavaksi. Tätä voidaan ehkäistä huolellisella valmistelulla ja kunnioittavalla kohtaamisella, jossa maahanmuuttajataustaiset toimivat itse haastattelijoina. Hankkeen yhteistyöverkostot auttavat tavoittamaan haastateltavia. Riskiksi voi muodostua myös se, että tutkimuksen analyysi ja tulkinta painottavat tiettyjä arvoja ja uskomuksia. Tätä pyritään ehkäisemään keskusteluttamalla ja esittelemällä tutkimusta sen eri vaiheissa yhteisöissä, joissa on mahdollisuus moninäkökulmaiseen pohdintaan (esim. MONET-, BOMOCULT- ja PALOMA-verkostot). Yksi riskitekijä on se, että eri organisaatioissa toteutettavat työpaketit jäävät toisistaan irrallisiksi ja näkökulmia yhdistävä synergiahyöty kadotetaan. Tämä vältetään säännöllisillä projektipalavereilla, joissa tietoa ja ajatuksia vaihdetaan. Työtä tehdään myös eri organisaatioiden välillä ristiin mm. vaihtelevilla kirjoittajakokoonpanoilla. Henkilövaihdokset organisaatioissa tuottavat yhden riskitekijän, johon varaudutaan siten, että aineisto-oikeuksiin liittyvät sopimukset eivät ole riippuvaisia yksittäisistä henkilöistä ja mahdollisten uusien työntekijöiden perehdytyksestä huolehditaan.

2.4. Konsortion lisäarvo

Kokonaisuudessaan tutkimusryhmän eri näkökulmista tuleva asiantuntijuus ja osaaminen tuottavat yhdessä tutkimusaiheen kannalta toisiaan täydentävän parhaan mahdollisen yhdistelmän. Konsortion osatoteuttajista UEFin sosiaalityön oppiaine tuo tutkimukseen vahvan sosiaalityön tieteenalan orientaation. A-klinikkasäätiö tuo päihdepalvelukentän asiantuntijuuden ja vahvan kehittämisorientaation. Diakonia-ammattikorkeakoulun kontribuutio korostuu monikulttuurisuusosaamisena ja monipuolisina kontakteina maahanmuuttajayhteisöihin. Tämä kolmen osatoteuttajan kokonaisuus muodostaa pohjan, jota täydentävät yhteistyökumppaneina THL ja Turun yliopisto tarjoten lisäarvona monipuolisen substanssiosaamisen ja laventaen tutkimuskapasiteettia FinMonik- ja FOLK-rekisteriaineistoilla, jotka ovat parhaat aiheen kannalta olemassa olevat määrälliset aineistot Suomessa.

3. Tutkimusryhmä ja yhteistyötahot

3.1. Tutkimushankkeessa työskentelevät henkilöt ja heidän hankkeen kannalta keskeiset ansiot

Hankekonsortiossa on budjetoitu työaika seuraaville henkilöille.

Kati Kataja, VTT, Sosiaalityön dosentti, Sosiaalitieteiden yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto (24 htk). Asiantuntemus: vahva kokemus päihdetutkimuksesta ml. maahanmuuttajanäkökulma. Rooli hankkeessa: hankkeen johtaja ja koordinoija, osallistuu määrällisten aineistojen tulosten raportointiin (WP1, WP3).

Taru Kekoni, YTT, Sosiaalityön, erityisesti monialaisen osaamisen dosentti, Sosiaalityön yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto (8 htk). Asiantuntemus: päihdepalvelujen tutkimus, monialaisten palvelujen tutkimus niin palvelunkäyttäjän, ammattilaisten kuin palvelujärjestelmän näkökulmasta. Rooli hankkeessa: ammattilaisnäkökulmaan liittyvä aineistokeruu, analysointi ja raportointi (WP2, WP4).

Marja Katisko, VTT, Sosiaalityön dosentti, tutkija, Diakonia-ammattikorkeakoulu (5 htk). Asiantuntemus: maahanmuuttajataustaisen väestön hyvinvointiin, osallisuuteen ja sosiaalisten oikeuksien toteutumiseen liittyvä tutkimus. Rooli hankkeessa: maahanmuuttajanäkökulmaan liittyvä aineistonkeruun koordinointi, analysointi ja raportointi (WP2, WP4).

Emmi Kauppila, YTM, väitöskirjatutkija, A-klinikkasäätiö (10 htk). Asiantuntemus: laadullinen addiktio tutkimus. Rooli hankkeessa: ammattilaisnäkökulmaan liittyvä tutkimus (WP2, WP4).

Ahmed Mowlid, YTM, A-klinikkasäätiö (12 htk). Asiantuntemus: etsivä ja kohtaava työ maahanmuuttajataustaisten nuorten parissa. Rooli hankkeessa: kehittämistyön toteutus, pilotointi ja jalkauttaminen (WP5).

Tutkimusavustajat (yht. 6 htk). Hankkeeseen rekrytoidaan 5-6 maahanmuuttajataustaista Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijaa. Rooli hankkeessa: maahanmuuttajahaastattelujen kerääminen ja kääntäminen. (WP2, WP4)

3.2. Yhteistyötahot ja heidän keskeiset ansionsa hankkeen kannalta

Hankkeessa tehdään tutkimus- ja asiantuntijayhteistyötä seuraavien kumppaneiden kanssa.

Kumppani	Yhteistyön sisältö	Tutkijat / yhteyshenkilöt
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (Päihteet ja tupakka -tiimi & Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus -tiimi)	Päihdepalvelujärjestelmään ja ulkomaa-laistaustaustaisten palvelukokemuksiin liittyvää asiantuntijuutta ja artikkelien yhteiskirjoittamista. THL:n tilastollisiin analyysihin liittyvä työpanos katetaan lyhytaikaisena (5 htk) ostopalveluna. Muutoin THL:n toimijat osallistuvat hanketyöhön osana omia työtehtäviään.	Tutkijat: Kristiina Kuussaari , VTT, erikoistutkija, Päihteet ja tupakka -tiimi. (Päihdepalvelujärjestelmä) Marke Jääskeläinen , VTM, erityisasiantuntija, Päihteet ja tupakka -tiimi. (HILMO-rekisterit) Natalia Skogberg , FT, tutkimuspäällikkö. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus -tiimi Hannamaria Kuusio , FT, dosentti, tutkimuspäällikkö. Maahanmuutto ja kultt. moninaisuus -tiimi.
Turun yliopisto (Sosiaalitieteiden laitos)	FOLK-rekisteriaineiston analyysiin liittyvä tilastollinen työ ja sen raportointi (osana omia työtehtäviään)	Tutkija: Irene Prix , VTT, erikoistutkija, INVEST tutkimuskeskus ja lippulaiva.
Päihdepalvelusäätiö	Tarjoaa yhtenä tahona mahdollisuuden ja puitteet päihdetyöntekijöiden ryhmähaastattelujen keräämiselle.	Yhteyshenkilö: Tutkimusjohtaja Pirkko Paakeli-Kurronen
Siirtolaisuusinstituutti	Tutkimusartikkelin (RQ1) yhteiskirjoittaminen ja USVa-hankkeen tutkimusseminaari Siirtolaisuusinstituutissa	Yhteyshenkilö: Tutkimusjohtaja Marja Tiilikainen
Ehyt ry. (arabin- ja somalinkielisten nuorten hyvinvoinnin edistämishanke Hadiya)	Hadiya-toiminta tarjoaa asiantuntijuustiedon vaihtoa ja verkostot maahanmuuttajahaastateltavien tavoittamiseen ja tulosten jalkauttamiseen.	Yhteyshenkilö: Projektipäällikkö Leena Sipinen
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, VAKEVA	Tutkimustulosten levittäminen palvelujärjestelmän käyttöön väestörakenteeltaan hyvin monikulttuuriselle hv-alueelle.	Yhteyshenkilö: Palvelupäällikkö Hanna Ahokas , Päihde- ja mielenterveyspalvelut

4. Vastuullinen tiede

4.1. Tutkimuseettiset kysymykset, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, avoin tiede sekä kestävä kehitys hankkeessa

Tutkimuksen eettiset kysymykset. Rahoituspäätöksen vahvistuttua tutkimukselle haetaan eettinen ennakoarvio UEF:n tutkimuseettiseltä toimikunnalta. Hankkeen molemmat määrälliset aineistot on täysin pseudonymisoitu. FinMonik- ja FinSote-kyselyaineistoja käsittelee vain THL:n tilastotutkija THL:n suojatuissa järjestelmissä, eikä aineisto-oikeuksia jaeta ulkopuolisille. FOLK-rekisteriaineiston analyysit tapahtuvat Tilastokeskuksen ylläpitämän ja valvoman etäyhteyden (FIONA) kautta ja aineistoja käsittelee vain käyttöluvan omaava tutkija. Päihdepalvelujen ammattilaisten haastatteluihin hankitaan palvelua tarjoavien organisaatioiden tutkimusluvut. Maahanmuuttajien haastattelujen osalta haastateltavilta pyydetään kirjallinen suostumus ja heitä informoidaan (äidinkielellään) oikeuksistaan keskeyttää haastattelu tai olla käyttämättä haastattelua tutkimusaineistoja. Kaikki haastateltavat ovat täysi-ikäisiä. Tutkimuksessa ei haastatella henkilöitä, joilla on akuutissa vaiheessa oleva päihdeongelma tai keskeneräinen kuntoutus. Haastatellut äänitetään ja äänitteet litteroidaan joko haastattelijan toimesta (maahanmuuttajahaastatellut) tai ulkopuolisella palveluntarjoajalla (ammattilaisten haastatellut). Anonymisoitu aineisto säilytetään sähköisessä muodossa UEF:n, DIAKin ja A-klinikkasäätiön verkkolevyillä suojatuissa ja varmennetuissa kansioissa. Allekirjoitetut suostumuslomakkeet säilytetään lukituissa kaapeissa näiden organisaatioiden tiloissa ja GDPR:n edellyttämä tietosuojarekisteri on nähtävillä hankkeelle perustettavilla verkkosivuilla UEF:n verkkoalustalla. Tutkimustulosten raportoinnissa huolehditaan, että julkaisuista ei voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Haastatteluaineiston keruussa pyritään huomioimaan moninaisuus siten, että haastateltaviksi rekrytoidaan sekä mies- että naispuolisia päihdetyön

ammattilaisia ja maahanmuuttajayhteisöjen jäseniä. Tutkimuksen analyysissä ja tulosten raportoinnissa edistetään sukupuolten tasa-arvoa kiinnittämällä erityistä huomiota sukupuolispesifiin näkökulmaan. Hanke huomioi kattavasti myös muut yhdenvertaisuuslain syrjintäperusteet tuottamalla tietoa ulkomaalaistaustaisten yhdenvertaiseen hyvinvointiin riippumatta etnisestä tai kansallisesta alkuperästä, kansalaisuudesta, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Avoim tiede. Hankkeen julkaisut julkaistaan Open access -julkaisuja julkaisevissa korkeatasoisissa tieteellisissä aikakauslehdissä. Maksumuurien takana olevien julkaisujen Open access -maksuihin on hankkeen budjetissa varattu rahoitusta. Kansainvälisten julkaisujen tuloksia julkaistaan myös suomen kielellä yleistajuisina blogiteksteinä hanketyöryhmän omien organisaatioiden tai muissa sosiaalialan blogeissa. Lisäksi kehittämistyön tuloksena syntynyt opas tuotetaan digitaalisessa muodossa avoimesti kaikkien saataville. Tutkimusaineistojen osalta laaditaan aineistonhallintasuunnitelma ennen hankkeen alkua noudattamalla hanketoimijoiden organisaatioiden tietosuojapolitiikkoja. Tutkimuksen päätyttyä päihdetyön ammattilaisten anonymisoitu haastatteluaineisto arkistoidaan Yhteiskunnalliseen tietoarkistoon. Maahanmuuttajien haastattelujen julkaisussa käytetään harkintaa aineiston sensitiivisyyden vuoksi.

Kestävän kehityksen tavoitteet. YK:n kestävän kehityksen tavoitteista hanke edistää ensisijaisesti ulkomaalaistaustaisen väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyvinvointiin tuottamalla tietoa ja välineitä päihdepalvelujen parempaan saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen (tavoitteet 3 ja 10). Tukemalla heidän hyvinvointiaan ja toimintakykyään hanke tukee osallisuutta työelämässä ja paikallisyhteisöissä vahvistaen kansalaisten osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuuksia (tavoitteet 11 ja 16). Välillisesti hanke tukee myös taloudellista kestävyttä vaikuttamalla siihen, että työikäisten resursseja saadaan paremmin suunnattua työntekoon ja muuhun tuottavaan ja yhteiskuntaa ylläpitävään toimintaan (tavoitteet 1 ja 8).

5. Yhteiskunnalliset vaikutukset ja vaikuttavuus

5.1. Vaikutukset ja vaikuttavuus tiedeyhteisön ulkopuolella

Tutkimus vahvistaa päihdetyön tutkimusperustaista työkalu- ja kulttuurista tuottamalla tärkeää tietoa ja työkaluja maahanmuuttajayhteisöihin ja käytännön päihdetyön kentälle edistäen mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistuksen tavoitteiden konkretisoimista. Tutkimustiedolla voidaan kehittää päihdepalvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta ja vaikuttavuutta tunnistamalla niihin liittyvää luottamuspulaa, ennakkoluuloja ja tiedon katveita ja kehittämällä palvelujärjestelmää vastaamaan paremmin niihin kohdistuviin tarpeisiin. Päihdepalvelujärjestelmään kohdistuva kehittämistyö on luontevaa nyt, kun palvelujärjestelmän rakenteissa, järjestämistavoissa ja hallinnossa tapahtuu muutosta hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa vuoden 2023 alusta. Tutkimustietoa voidaan hyödyntää myös kotoutumispalveluissa, sosiaalialan koulutuksessa, päihdetyöntekijöiden työnohjauksessa ja päätöksenteossa. Lisäksi tutkimustiedolle on käyttöä yhteiskunnallisessa keskustelussa, kun halutaan vaikuttaa väärään tietoon perustuviin, stereotyyppisiin ja leimaaviin asenteisiin koko väestön tasolla. Tutkimuksessa tuotetun tiedon ja työkalujen avulla voidaan parantaa ulkomaalaistaustaisten henkilöiden toimintakykyä ja hyvinvointia pitkällä aikavälillä. Tällä on vaikutusta myös kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta. Yhteiskunnallinen paine ulkomaalaistaustaisen väestön määrän kasvuun Suomessa on tällä hetkellä voimakas. Tässä muutospaineessa palvelujärjestelmän on kyettävä kohtaamaan kansalaisten moninaistuvat palvelutarpeet yhdenvertaisesti.

Lähdeluettelo

- Cardoso, J.B.** (2018). Running to stand still: Trauma symptoms, coping strategies, and substance use behaviors in unaccompanied migrant youth. *Children and Youth Services Review* 92, 143-152.
- Carvajal, S.C. & Young, R.S.** (2009). Culturally based substance abuse treatment for American Indians/Alaska natives and Latinos. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse* 8(3), 207-222.
- Castaneda, A.E., Çilenti, K., Rask, S., Lilja, E., Skogberg, N., Kuusio, H., Salama, E., Lahti, J., Elovainio, M., Suvisaari, J., Koskinen, S. & Koponen, P.** (2020). Migrants are underrepresented in mental health and rehabilitation services – survey and register-based findings of Russian, Somali, and Kurdish origin adults in Finland. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 17, 6223.
- Chiatti, B.** (2019). Culture care beliefs and practices of Ethiopian immigrants. *Journal of Transcultural Nursing* 30(4), 340-349.
- Ekqvist, E.** (2021). *Kuntoutuksen hyvinvoinnin ja toivon kokemukset sekä näkemykset tulevaisuudesta laitospäihdekuntoutuksen aikana*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Heliskoski, J., Humala, H., Kopola, R., Tonteri, A. & Tykkyläinen, S.** (2018). *Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille*. Helsinki: Sitra.
- Horyniak, D., Melo, J., Farrell R.M., Ojeda V.D. & Strathee, S.A.** (2016). Epidemiology of substance use among forced migrants: A global systematic review. *PLoS ONE* 11(7), e0159134.
- Jaworski, A., Brown, T., Norman, C., Hata, K., Toohey, M., Vasiljevic, D. ym.** (2016). Developing a guide for community-based groups to reduce alcohol-related harm among African migrants. *Health Promotion Journal of Australia* 27(1), 21-28.
- Kagotho, N., Maleku, A., Baaklini, V., Karandikar, S. & Mengo, C.** (2020). Substance Use, Service Provision, Access & Utilization among Foreign-Born Communities in the United States: A Mixed Methods Study. *Substance Use & Misuse* 55(12), 2043-2054.
- Kataja, K. & Kuussaari, K.** (2023). Ulkomailla syntyneiden päihde-ehtoinen asiointi sosiaali- ja terveystoimissa 2019. *Janus*, painossa.
- Kataja, K., Silén, M. & Raitasalo, K.** (2022). Ulkomaalaistaustaisten nuorten päihteiden käyttö. Kouluterveyskyselyn tuloksia vuosilta 2013-2019. *Yhteiskuntapolitiikka* 87(4), 379-389.
- Kuusio, H., Lumme, S. & Koponen, P.** (2020). Palvelujen käyttö, tarve ja luottamus palveluihin. Teoksessa Kuusio, H., Seppänen, A., Jokela, S., Somersalo, L. & Lilja, E. (toim.) *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018-2019*. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 154-192.
- McCann, T.V., Mugavin, J., Renzaho, A. & Lubman D.I.** (2016). Sub-Saharan African migrant youths' help-seeking barriers and facilitators for mental health and substance use problems: A qualitative study. *BMC Psychiatry*, online publication.
- Michalak, L. & Trocki, K.** (2006). Alcohol and Islam: an overview. *Contemporary Drug Problems* 33(4), 523-562.
- Mäkelä, P. & Skogberg, N.** (2020). Alkoholi. Teoksessa Kuusio, H., Seppänen, A., Jokela, S., Somersalo, L. & Lilja, E. (toim.) *Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018-2019*. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 144-147.
- Poikonen, H. & Kekoni, T.** (2019). Asiakkaan oikeudet ja niihin vaikuttavat tekijät päihdepalveluissa. Teoksessa Pehkonen, A., Kekoni, T. & Kuusisto, K. (toim.) *Oikeus päihdehuoltoon*. Tampere: Vastapaino, 47-80.
- Rautiainen, E.** (2021). *Health service use, care costs, and associated care outcomes of patients with alcohol use disorder in North Karelia, Finland: A register-based study*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Salama, E.** (2021) Is Substance Use of Any Substance? Study on Substance Use and Mental Health on Russian, Somali and Kurdish Origin Populations in Finland. Turku: Turun yliopisto.
- Stone, A.L. & Carlisle, S.K.** (2017). Racial bullying and adolescent substance use: An examination of school-attending young adolescents in the United States. *Journal of Ethnicity in Substance Use* 16(1), 23-42.
- Tilastokeskus** (2023). <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html> (luettu 8.3.2023)